

DARWIN, CHARLES

**Darwins nyaste verk: Om människans
uppkomst, granskadt i Times / öfv. af E.
Nonnen**

Göteborg : Gumperts bokh.
1871

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> eller boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Revol.
(Pog)
o

DARWINS NYASTE VERK:
OM MENNISKANS UPPKOMST,

granskadt

i engelska tidningen Times.

ÖFVERSÄTTNING

af

E. N—n.

(Säljes till förmån för Missionshuset och Barnhemmet i Haga.)

Kungl. biblioteket

0 0000 000075583

DARWINS NYASTE VERK:
OM MENNISKANS UPPKOMST,

granskadt

i engelska tidningen Times.

ÖFVERSÄTTNING

af

E. N—N.

(Säljes till förmån för Missionshuset och Barnhemmet i Haga.)

GÖTEBORG.
Handelstidningens Bolags tryckeri.
1871.

DARWIN'S THEORY OF NATURAL SELECTION

ON THE ORIGIN OF SPECIES BY MEANS OF NATURAL SELECTION

BY CHARLES DARWIN

IN TWO VOLUMES. VOL. I.

LONDON

1859

LONGMANS, GREEN & CO.

(Printed and Published by Longmans, Green & Co., 21, Bedford Square, London, W.)

LONDON

LONGMANS, GREEN & CO.

1871

Förord.

Då den engelske vetenskapsmannen **Darwins** lära om „Arternas ursprung“ äfven i Sverige vunnit många anhängare, och då hans sednast utgifna arbete: „Om människans uppkomst“, väl också kommer att härstädes ådraga sig uppmärksamhet, har man ansett, att den utförliga granskning af detta sista arbete, hvilken förekommit i den stora engelska tidningen „Times“, skulle vara af intresse och nytta för den svenska allmänheten.

Endast önskan och hoppet att kunna härutinnan gagna har föranledt denna skrifts utgivande.

Förord.

Da den engelske rettskapsmannen **Dar-**
wins län om "Attens wäpnung" efter i
-Scrige wunnit många undagare och de hans
sedant utgifna arbetet: "Om människans wäpnung",
vil också kommer att härstädes utgiva sig upp-
märksamhet har man insett att den utförda
granskning af detta sista arbete behöfver förkom-
mit i den stora engelska tidningen "Times", skulle
vara af intresse och nytta för den svenska all-
mänheten.

Endast önskan och hoppet att denna öfver-
sattning gagna har föranledt denna skrifts utgif-
tande.

I.

(Times d. 7 April 1871.)

I detta verk, som med det mest spända intresse afbidats, har M:r Darwin ej blott drifvit sin namnkunniga hypothes om det „Naturliga Urvalet“ till dess största möjliga utsträckning, utan äfven för första gången utvecklats ett ganska viktigt tillägg till denna hypothes. I sitt arbete öfver „Arternas Uppkomst“ förfäktar han den teorien, att alla arterna, i stället för att hafva uppkommit genom en särskild skapelseakt och ega en särskild och sjelfständig tillvaro, skola småningom hafva utvecklats utur andra former. Denna teori var i och för sig sjelf icke ny, enär den redan förut blifvit framkastad af Lamarck och andra naturforskare. Emellertid har M:r Darwin genom sin föreslagna förklaring öfver sättet, hvarpå denna utvecklingsprocess skett, deråt förlänat en ny prägel och ett nytt lif. Lamarck hade tillskrifvit arternas gradvisa förändring det direkta inflytande, som af livets olika förhållanden och vilkor utöfvas på organiska varelser. M:r Darwin tillfogade den anmärkningen, att de individer, hvilka vid något tillfälle råkat utveckla lämp-

lighet för dylika förhållanden, antagligen skulle vinna mera framgång uti kampen för sin tillvaro, och således äfven efterlemna en mera talrik afkomma. Lamarck, till exempel, förmodar, att giraffens långa hals uppkommit derigenom, att det ursprungliga djuret af naturförhållanden tvungits söka sin föda uti trädens grenar, och att halsen sålunda genom ständig öfning blifvit uttänjd. Mr Darwin antager ett dylikt sträfvande, men tillägger, att från det ögonblick, då det först trädde i verksamhet, skulle de giraffer, hvilka genom halsens större längd lyckats tillegna sig mera föda, blifva kraftigare, till större antal öfverleva sina medbröder och, enligt ärftlighetens vanliga lagar, uti sin afkomma fortplanta denna egendomliga utbildning. Ungarne skulle då, i sin ordning, ytterligare befordra nämnde utveckling samt i en mera utbildad och permanent form öfverlemna den åt sina efterträdare. Liksom menniskan, för sina egna behof eller tillfälliga önskningars skull, såsom afvels-djur utväljer just sådana individer, hvilka ega den särskilda formbildning som åstundas, och sålunda är i stånd att föröka dylika egendomligheter och göra dem konstanta, så har naturen, genom att småningom, tid efter annan, utgallra de individer, hvilka minst lämpa sig efter landets eller tidsålderns kraf, samt i samma mån gynna de bättre utrustades fortplantning, till oändlighet mångfaldigat och förbättrat

den ursprungliga enkla stammen. Nu hade Lamarck, som bekant är, icke tvekat att använda sin teori på människoläget och påstått, att människan på samma vis, och endast genom omständigheternas makt, blifvit utvecklad ur en apa. Mr Darwin antydde nog i sitt förra verk, att han var beredd på att framkomma med en dylik tillämpning af sin egen mera utvidgade hypothes. Han sade sig genom sina spekulationer kunna kasta „ett nytt ljus på människans uppkomst och historia“. Emellertid afhöll han sig då från att offentliggöra de argumenter han hade i beredskap i detta ämne, enär han ansåg sig „derigenom endast skola öka de fördomar man hyste emot hans åsigter“. Men nu tror han, att hans teori gjort sig tillräckligt gällande hos de flesta naturforskare, isynnerhet de yngre och mera framstående ibland dem, hvarför han ej längre tvekar att drifva densamma till dess sista slutsats. Denna slutsats är klar och definitif. Den är neml. som följer: „att vid en aflägsen tidpunkt har människan, skapelsens underbaraste och herrligaste verk, utgått“ ur den gamla världens apstam.

Vi tro icke, att denna sats hos den stora mängden eller hos de lärde skall förlora sin ursprungliga prägel af en oerhörd och pinsam osannolikhet, huru stort än måttet må vara af de förberedande studier på närbeslägtade forsk-

ningsfält, hvarpå M:r Darwin bygger. Om det äfven gjorts ganska sannolikt, hvilket vi be-
 tvifla, att den animala skapelsen utbildats i sina
 mångfaldiga och vidtåtskilda varieteter genom
 en blott och bar utveckling eller *evolution*, så
 skulle det ännu fordras sjelfständiga forskningar
 af öfverväldigande kraft och fullständighet för att
 rättfärdiga den förutsättningen, att människan en-
 dast utgör ett moment i denna sig sjelf utvecklande
 (*self-evolving*) serie. Det gifves vissa instinkter,
 hvilka, så vidt vi kunna se, äro de yttersta (*ultimate*)
 fakta, och en instinkt af denna art, såvidt den
 ej fördunklats af spekulationens fördomar, på-
 tvingar oss en djup öfvertygelse om den väsendt-
 liga skillnaden emellan människan och den öfriga
 animala skapelsen. Vårt innersta medvetande
 säger oss, att det finnes en skillnad, ej blott till
 grad, utan till art. Vi dela deras natur uti mång-
 faldiga hänseenden, men vi äro medvetna om
 ännu en annan natur, som icke allenast skiljer
 oss ifrån dem, utan ställer oss *de facto* i en an-
 nan värld. De för oss egendomliga målen och
 bevekelsegrunderna äro osynliga, andliga, obe-
 gränsade; deras deremot äro synliga, kroppsliga,
 afsedda för ögonblicket. Häraf kommer det sig,
 att huru mycket vi än kunna känna oss fästade
 vid dem, är det omöjligt för oss att sympatisera med
 dem. Vi kunna ej tänka oss, att ens den lägste
 vilde är i stånd att känna någon verklig gemen-

skap med det högsta möjliga djuret. Ett ofantligt svalg skiljer dem båda, hvilket inga känslor af enhet kunna öfverstiga. Robinson Crusoe kunde göra negern Fredag till sin vän och ej längre känna sig helt ensam, sedan han funnit honom; men han hade befunnit sig i den mest fullkomliga enslighet, om han lidit skeppsbrott vid den tropiska ö, befolkad med de mest intelligenta anthropomorfska apor, hvarom M:r Darwin drömmer. Om det instinktmässiga medvetandet af en skiljaktig natur, hvilken sålunda blifvit antydd, någonsin skall kunna kullkastas, kan detta endast ske medelst ett förfarande, som innebär en nära nog fullkomlig bevisning. M:r Darwin har rätt, när han säger, att filosofernas åsikter, huru stridande de än kunna vara emot det populära föreställningssättet, dock till slut skola vinna ett allmänt erkännande. Men detta sker endast, när de genom en utförlig och noggrann tillämpning befunnits öfverensstämma med det dagliga lifvets erfarenhet. Huru svårt det än må vara att utforska tyngdkraftens teori, lefver ändå denna teori lika mycket hos den mindre bildade, som hos filosofen, därför att den, sedan den en gång blifvit ådagalagd, befinnes öfverensstämmande med våra dagliga känslor och iakttagelser. Vi få tillstå, att det icke förekommer oss tänkbart, att M:r Darwins teori om människans uppkomst någon-

sin skall kunna tillvinna sig en dylik öfverensstämmelse med våra vanliga känslor. Hvarje besök i den Zoologiska trädgården, hvarje iakttagelse på hundar och hästar, som kan göras alla dagar, skulle genom ett slags direkt förnimmelse vederlägga densamma. Dessa äro de fördomar, och ej, såsom M:r Darwin tyckes tro, blotta theologiska teorier, som han måste öfvervinna, och vi kunna icke tänka oss något värff, som fordrar skarpare och mera genomförda bevisningsgrunder.

Af dessa skäl måste vi uttrycka vår mening, att M:r Darwin i den vigtigare delen af sitt verk ej uppfyllt vår förväntan. Hans betraktelser öfver människans förmögenheter, jemförda med djurens, förefalla oss såsom på intet vis motsvarande ämnets betydelse, oafsedt att de ej utgöra något tillräckligt stöd för hans teori. Enligt vårt förmenande har han icke blott misslyckats häruti, utan han har icke med behörig kraft tagit itu med frågans väsendtliga svårigheter. Han har ansett det möjligt att, med stöd af några få upplysande exempel, hoppa öfver de maktpåliggande och svåra frågorna angående människans och djurens andliga förmåga; och människans moraliska natur beröres med den mest hastiga och lätta hand. Vi kunna endast uttrycka vår öfvertygelse i detta hänseende, i det vi nämna, att, hvad dessa ämnen angår, tyckes M:r Darwin vara

helt och hållet ur sitt element. Såsom naturforskare deremot är han lika utmärkt som någonsin, och i detta afseende kommer ifrågavarande verk att ytterligare höja det stora anseende, hvilket han allaredan åtnjuter. Såsom vi förut antydt, innehåller detta verk ej blott hans spekulationer angående människans uppkomst, utan äfven vigtiga forskningar på den del af det naturhistoriska fältet, som han gjort till sin egen. Ytterligare undersökningar hafva fört honom till att upptäcka en bristfällighet uti sin hypotes om det naturliga urvalet, som han med filosofisk uppriktighet erkänner. Han hade ej, som han säger, „tillräckligt besinnat tillvaron af vissa formbildningar hos djuren, hvilka, såvidt vi kunna döma, hvarken äro menliga eller gagneliga“, och detta anser han vara en af de största brister, som ännu upptäckts i hans verk. Med andra ord, det naturliga urvalets verkan förmår icke, i och för sig sjelf, upprätthålla teorien om alla organiska varelsers fortfarande utveckling ur lägre former. Såsom ett enkelt exempel kan anföras, att detsamma icke lemnar någon förklaring öfver påfogelstjertens utveckling. Med hänseende till den nya bokens mera speciella ämne, finner Mr Darwin sjelf, att han icke genom blotta inverkan af det naturliga urvalet kan förklara skiljaktigheten mellan de olika människoracerna. Han tror sig emellertid hafva funnit den nödiga för-

klaringen uti det sexuela urvalets verkan. Han anser, att honor hysa förkärlek för hannar och hannar för honor, om de ega vissa formspecialiteter, antingen för nytta eller prydnad, och att de sålunda utöfvat ett omedvetet, men fortfarande urval till förmån för dylika egendomligheter. Såsom stöd för denna teori håller han mönstring med hela djurriket och utpekar hvad han anser vara denna lags verkningar i och för utvecklingen af många egendomligheter och skönheter uti djurens former, hvilka ej låta förklara sig genom det naturliga urvalet. Dessa iakttagelser upptaga större delen af de begge volymer, hvilka här föreligga, och de äro fulla af det rikhaltigaste intresse. Det är ett af de mest förtjusande studier i naturhistorien, som någonsin skrifvits. Ja, det kan sägas ega nästan samma fängslande behag som en ny roman. Hans farfar, Erasmus Darwin, skref ett ganska roligt poem öfver „Blommornas kärlek“, men Charles Darwin har skrifvit en historia om „Djurens kärlek“, långt mera hänförande än nämnde poem. Om hans slutsatser äro giltiga (åtminstone i så vidsträckt bemärkelse som han sjelf antager) eller ej, måste blifva ämnet för naturforskarnes vidlyftiga diskussioner, och vi anmärka blott, att hans medarbetare på naturfilosofiens område, Mr Wallace, anser dem i några afseenden vara drifna för långt. Men betraktad såsom en inregistrering

af iakttagelser öfver fakta inom naturens rike eger denna del af boken det aldra största värde. Den utgör sjelfva kärnan af verket och hade, som M:r Wallace anmärkt, med fördel kunnat utgifvas såsom ett särskildt arbete. Den har endast afseende på en underordnad punkt uti teorien om människans uppkomst, nemligen på varieteternas utveckling i en redan existerande människorace. Den väsendtliga utbildningen af en sådan race tillskrifves det naturliga urvalets mäktigare drifkraft, och de föreliggande tvenne delarne skulle visst icke hafva erbjudit ett för stort utrymme för denna hufvudfrågas fullständiga granskning. Såsom det nu står, se vi en af de viktigaste frågor, som någonsin blifvit framställda, blott lösligen bifogad ett stort verk öfver naturhistorien och endast behandlad, som det synes oss, ur en underordnad synpunkt.

Vi skola hufvudsakligen inskränka oss till M:r Darwins spekulationer med hänseende till människan och framhålla de bristfälligheter, hvarpå vi redan syftat. M:r Darwin inser ganska väl, att en sådan art-skillnad emellan människans och djurens andliga förmögenheter, som vi ofvan påpekat, skulle utgöra ett öofvervinne- ligt hinder för hans slutsatser. Han säger:

„Om ingen organisk varelse utom människan egt någon andlig förmåga, eller om hennes förmåga varit af helt annan art än de lägre dju-

rens, då hade vi aldrig kunnat komma till den öfvertygelsen, att våra höga själsförmögenheter blifvit gradvis utvecklade.“

Men han tror, „att det kan tydligen bevisas, det ingen sådan fundamental skillnad finnes till“. Skall detta någonsin tydligen bevisas, måste det ske medelst en långt noggrannare och mera filosofisk analys, än Mr Darwin vinnlagt sig om. Ut i det kapitel, som handlar om detta ämne, tyckes han endast söka undvika dess verkliga svårigheter. Han upptager t. ex. det inkast: „att intet annat djur utom människan eger abstraktionsförmåga eller allmänna begrepp“. Och hur besvarar han det? „Det vore föga gagneligt“, säger han, „att ingå på någon diskussion angående dessa högre förmågor, ty det finnes knappast tvenne författare, hvilka öfverensstämman uti definitionen derå“. Detta är endast ett undvikande af frågan. Mr Darwin bestrider icke det faktum, att en ofantlig skillnad verkligen existerar emellan människan och djuren, och det hade varit hans pligt, om han verkligen önskade vederlägga den sålunda upptagna förutsättningen, att ingå uti en noggrann granskning af dessa förmågor och, om möjligt, lemna oss en med hans åsigtter öfverensstämmande definition derå. Så går han alltid tillväga, när det är fråga om de fysiska skiljaktigheterna emellan olika arter. Hans förträfflighet såsom författare i naturhistorien be-

står just i den ytterst noggranna och skarpa iakttagelseförmåga, hvarmed han bestämmer dylika skiljaktigheter, följande dem uti alla sina nyan-
 ceringar och sålunda ofta bevisande, huru syn-
 barligen skarpt åtskilda former kunna hafva ut-
 vecklats ur hvarandra. Att vägra ingå på en
 dylik undersökning, blott därför att andra miss-
 lyckats deri, är helt enkelt att föraktfullt öfver-
 gifva det värf han åtagit sig. Den enda anmärk-
 ning, hvarmed han värdigas vidröra ämnet, lem-
 nar det i ett ännu mera intrassladt skick. „Så-
 dana förmågor kunde ej fullständigare utvecklats
 hos menniskan, innan hennes andliga krafter
 uppnått en hög ståndpunkt, och detta förutsät-
 ter bruket af ett redan fulländadt språk“. Men
 utvecklandet af ett fulländadt språk förutsätter
 redan i och för sig sjelft bruket af dylika för-
 mågor. Ett språk, till och med i dess minst full-
 komliga form, är på en gång ett uttryck af och
 ett redskap för tanken, och ingen allmän term
 skulle kunnat komma i bruk utan tillvaron
 i själen af något allmänt begrepp, som motsva-
 rade densamma. Ifrån tankens utveckling förer
 M:r Darwin oss tillbaka till språkets utveckling,
 och härifrån äro vi åter oundvikligen hänvisade
 till tankens utveckling.

Det förvånar oss sannerligen icke, att M:r
 Darwin hastigt halkat öfver denna punkt, ty vi
 anse att här, i alla fall, en åtskillnad måste göras

emellan människan och de oskäligen djuren, som utvisar deras fullkomliga skiljaktighet till arten. Den står i det innerligaste sammanhang med språkets bruk, hvilket M:r Darwin medger vara „ett af de förnämsta skiljetecken emellan människan och de lägre djuren“. Han yrkar emellertid på, att rudimenten för denna väsendtliga menckliga konst redan kunna upptäckas i de olika ljud och läten, hvarigenom djuren såväl sjelfva uttrycka sina känslor, som stundom väcka motsvarande känslor hos andra djur. Han nekar icke, att talspråket är egendomligt hos människan, men människan „begagnar sig gemensamt med djuren af oartikulerade skrik för att uttrycka sin mening“. Detta är återigen ett exempel på det sätt, hvarpå M:r Darwin i denna afdelning af sitt verk beständigt ilar bort ifrån en af honom sjelf vidkänd svårighet. Om det artikulerade språket verkligen är något för människan egendomligt, huru kan derigenom det egendommiga faktum undanröddas, att människan ej uti en annan punkt äfven skulle vara egendomlig? Han anmärker sedan med mera grannligheten, att „det icke är blotta artikulationsförmågan, som skiljer människan från de andra djuren, ty, som hvar och en vet, kunna papegojor tala; det är fastmer hennes stora förmåga att sammanbinda vissa bestämda ljud med bestämda begrepp; och detta beror ögonskenligen

af de andliga egenskapernas utveckling“. Här se vi tydligen, att M:r Darwin åter strandsatt oss midt i samma oöfvervinneliga svårighet, som han sjelf vägrar att möta. Af hvilken natur äro de andliga förmögenheter, som möjliggöra dessa definitiva begrepp? Språkets förnämsta karakteristik består, såsom Darwin rätt väl inser, ej blott uti artikulations-förmågan, utan i dennas förhållande till en förnuftsenslig tankekraft, och genom detta erkännande å hans sida kommer hans diskussion öfver det sätt, hvarpå konsten att medelst ljud uttrycka sina känslor utvecklat sig, att förlora allt värde. Språkets hufvudelement består icke deri, att det uttrycker någon enskild känsla eller tanke, utan att det uttrycker förhållandet emellan tvenne känslor eller tankar. Dess väsendtliga kännetecken, eller, kanske rättare sagdt, dess ursprungliga faktor, är icke *nomen*, utan *satsen* eller *verbet*. Huru fullkomliga alltså röstens uttryck hos några af de lägre djuren än kunna vara, finnes ändå icke det ringaste spår, att de alls kunna närma sig till uttryckandet eller frambringandet af någon sats eller proposition. De meningar, som papegojan lär sig uttala, äro naturligtvis endast efterhärkning, ty ingen kan väl inbilla sig, att de motsvara någon förnuftig idé i hennes hjerna. Denna stora skiljaktighet i det yttre uttryckssättet hänvisar oss med ens till den hufvudskillnad uti andlig förmåga, hvarpå

vi här syftat. Att hänvisa, eller, rättare sagdt, tillskrifva ett begrepp till ett annat, förutsätter förmågan att bilda allmänna begrepp, klasser eller abstraktioner, samt uppfatta deras inbördes förhållanden. M:r Darwin talar om vildar, hvilka icke begagna „några abstrakta talesätt“. Men till en viss grad är hvarje talesätt abstrakt. Vildnen kan icke yttra någon mening, hur enkel den än må vara, utan att påstå något om en sak, som häntyder på en hel mängd andra saker. Om han kallar något enda ting vid ett namn, som kan användas på andra ting, röjer han genast begreppet om en hel klass utaf ting. Detta hänger sannolikt ihop med ett annat skiljemärke, som M:r Darwin med karakteristisk korthet af-färdar. Hertigen af Argyll anmärker, att tillverkandet af något redskap för ett särskildt ändamål uteslutande är människan eget, och han anser detta utgöra ett omätligt svalg emellan henne och de oskäligen djuren. Darwin tillstår, att detta är en ganska vigtig skiljaktighet, men han anser Sir J. Lubbocks åsigt hafva mycket skäl för sig, att nemligen urmenniskorna, när de först för något ändamål begagnade flintstenar, händelsevis slagit sönder dem och sedan begagnat de skarpa spillrorna. „Efter detta första steg behöfde de blott ett ringa steg till för att bryta sönder dem med vilja, och derifrån fordrades ej något synnerligt stort steg för att dana

dem på ett enkelt sätt“. Sådana äro de steg, som Mr Darwin ständigt tager ut i detta ämne! Om det sistnämnda steget „ej är synnerligt stort“, är det i alla fall besynnerligt, att man ej förmår framställa ett enda exempel på att det någonsin tagits. Man har sett att apor bryta sönder nötter med en sten, men aldrig att de bjudit till att gifva någon form åt stenen. Skälet ligger, såsom det synes oss, i den ofvananförda olikheten. Stenens danande, om än så groft, förutsätter något allmänt begrepp om den skapnad, som skall förlänas densamma. Det förutsätter, med andra ord, en bestämd abstraktionsförmåga, eller förmågan att bilda sig ett begrepp om en hel klass utaf stenar. Bildandet af biens celler skall ej, åtminstone af Mr Darwin, anföras såsom ett motstridande fall, ty han har sjelf tillskrifvit dessa underbara konstruktioner det naturliga urvalets inverkan på en enkel, primär instinkt, utan föregående plan å biets vägnar. Vare sig att instinkten sålunda fullkomnats eller ej, så har Professor Houghton i sin Handbok i Geologien anført kraftiga skäl för den åsigten, att bin bygga sexkantiga celler af det enklaste af alla skäl: att de ej kunna hjälpa det. Om vi antaga, att den primära instinkten drifver dem till att bygga celler så nära som möjligt intill hvarandra, så följer det af sig sjelft, att den mekaniska tryckningens enkla lagar skola tvinga dem

att antaga en sexkantig skapnad. Om en mängd sferer inlägges i en cylinder, och man låter cylindern småningom hoptränga sfererna mot sin axel, skola dessa allesammans antaga formen af förlängda, sexkantiga prismer.

Den enda tillstymmelse till skäl, som M:r Darwin förmår anföra, finner han uti tvenne berättelser om hundar. „M:r Colquhoun sköt på tvenne vildänder, hvilka nedfölo sårade på motsatta sidan af en å. Hans stöfvare försökte släpa öfver båda två på en gång, men lyckades icke, hvarpå han, som aldrig förut varit känd för att göra illa vid en fjäder, med berådt mod dödade den ena, bar öfver den andra och återvände sedan för att hemta den döda fågeln“. Detta är visserligen ett märkvärdigt fall, men det skulle förefalla oss ganska förhastadt, om man deraf droge den slutsatsen, att detta var en förnuftsenslig handling. Stöfvaren har den instinkten, att han ej skall låta fågeln undkomma, äfvensom den, att han ej skall skada sitt byte; ofvannämnde handling tyckes alltså helt enkelt utvisa, att den ena instinkten härvidlag öfverväldigat den andra. Denna förklaring bekräftas ytterligare af den andra anekdoten. Man hade skjutit på tvenne raphöns; det ena blef dödadt, det andra såradt. Det sednare sprang sin kos, men uppfångades af stöfvaren, som vid sin återkomst påträffade den döda fågeln. „Då stannade han, synbarligen mycket

brydd, och sedan han gjort ett par, tre försök, men funnit att han ej kunde föra bort den döda fågeln, utan att låta den sårade undkomma, besinnade han sig ett ögonblick, och gjorde då med lugn betänksamhet slut på den seduares lif, i det han klämde ihjäl honom, och släpade sedan båda två bort med sig. Detta var den enda gång man någonsin sett honom med vilja skada någon fågel.“ „Här, säger Darwin, „ha vi förnuft, om än icke fullt utbildadt, ty stöfvaren kunde hemtat den sårade fågeln först och sedan gått tillbaka efter den döde, såsom fallet var med de begge vildänderna“. Just så; om han verkligen handlat med förnuft, skulle han ej ha dödat anden. Men det var tvenne instinktmässiga impulser, som verkade inom honom — den ena dref honom till att hemta båda fåglarne, den andra bjöd honom ej låta någondera undkomma, och enär han ej genom förnuftet kunde förena båda två, hade den seduare instinkten besegrat hans vana att aldrig skada fåglar. Det är icke dylika exempel, som kunna kullkasta resultaten af en vidsträckt induktion rörande skillnaden emellan människans och de oskäligen djurens förmögenheter. Det skulle i sanning alls icke ha förvånat oss, om M:r Darwin anfört fall, som äro ännu långt svårare att förklara. Det är ett allmänt känt faktum, att de lägre förmögenheterna, när de verka ensamt, kunna ernå en så fullän-

dad utbildning, att de i många fall utveckla en ännu kraftigare verksamhet än de högre förmögenheterna. En blind förnimmer genom blotta känselnerven, hvad naturforskaren endast med beväpnadt öga upptäcker; och hunden öfverträffar genom sitt skarpa väderkorn, allt hvad menniskan med den yttersta ansträngning förmår uträtta, när han följer sitt byte på spåren. Följaktligen, om det äfven kunde bevisas, att djuren utföra vissa handlingar, som menniskan endast med förnuftets tillhjälp förmår uträtta, torde det alls icke anses som en nödvändig följd häraf, att djuren också verkställa dem med dess tillhjälp. Det vore alls icke otänkbart, att denna kraft härörde från någon särskild, lägre förmågas utvecklande till en grad, som ligger utom den menskliga erfarenheten. Ett sådant antagande är ensamt tillräckligt för att visa, det denna fråga bör behandlas med oändligt mera omsorg och forskning, än M:r Darwin ansett mödan värdt att bestå derpå. Vi frukta sanningen vara, att allt studium af psykologien genom ett par, tre populära författares olycksdigra inflytelse under de sednare åren blifvit ytterst ytligt och lösligt, och M:r Darwin lemnar blott ett nytt bevis på det osäkra föreställningssätt, som råder uti dessa ämnen.

Om M:r Darwin sålunda misslyckats i sina försök att bevisa det människans andliga förmåga

är likartad med de lägre djurens, upphöra hans spekulationer öfver det moraliska medvetandet att ha något afseende på frågan om människans utveckling ur de oskäligen djuren; ty han anmärker sjelf, att detta medvetande endast är möjligt, der det menliga förnuftet existerar. Hans hufvudsats uti kapitlet öfver detta ämne är nemligen, „att hvilket djur som helst, begåfvadt med tydligt utpräglade sociala instinkter, skulle ovilkorligen få ett moraliskt medvetande eller samvete, så snart dess andliga förmögenheter blifvit lika väl, eller nästan lika väl utvecklade, som hos människan“. — De sociala instinkterna, säger han, föra djuret till att finna nöje uti andra djurs sällskap, att sympatisera med dem samt göra dem tjänster, och han anför några intressanta bevis på en dylik sympati hos apor, ja till och med mellan djur af olika slag, såsom hundar och katter. Men, som de ofvananfödda orden innebära, är den drift, som bjuder oss begå en social eller moralisk handling, något helt annat än det fullt medvetna begreppet om dylika handlingars natur, och det är just detta, som utgör det moraliska medvetandet. Mr Darwin tillägger således att —

„Så snart de andliga förmögenheterna blifvit i rikt mått utbildade, skulle bilderna af alla förflutna handlingar och bevekelsegrunder ständigt fara igenom hjernan, och den känsla af missnöje,

som är en ovilkorlig följd af hvarje otillfredsställd instinkt, skulle uppstå, så snart det märktes att den varaktiga, alltid närvarande sociala instinkten gifvit vika för någon annan instinkt, som för tillfället vore starkare, men hvarken till sin natur lika varaktig eller efterlemnande något särdeles lifligt intryck.“

Detta inflytande komme att ytterligare ökas genom språkets bruk och det tydligare uttryck, som samhällets önskningsar dymedelst skulle erhålla, under det att den sålunda förvärfvade sociala tendensen genom vanan stärktes. Man skall återigen inse, att hela detta förfaringssätt beror af förmågan, ej blott att återkalla individuella, förgångna intryck, utan att tillika kunna hänvisa dem till särskilda klasser samt iakttaga det för hvarje klass egendomliga skaplynne. Men, betraktad endast som en framställning af det moraliska medvetandets utveckling hos människan, lemnas icke destomindre detta medvetandes väsentliga egendomligheter helt och hållet utan förklaring deraf. Den punkt, som härvidlag bör förklaras, är icke, huruvida en känsla af missnöje uppstår, när den sociala instinkten uraktlåtits, utan det, att missnöjet i nämnde fall är af helt annan natur än det, som uppstår, när andra instinkter blifvit svikna. De känslor som uppstå, när vi gjort orätt, eller när vi begått ett misstag, hur svårt som helst, äro af fullkomligt olika.

natur. Samvetet skiljer sig från andra förmögenheter, ej blott genom dess kraft och varaktighet, utan äfven genom dess myndighet. Den mest fullständiga utbildning af M:r Darwins sociala instinkt skulle endast föra till den känslan, att det kunde vara *önskvärdt* eller med våra begär öfverensstämmande att handla på ett visst sätt; men det moraliska medvetandets hela problem ligger uti skillnaden emellan begäret och pligten. Sammanträffandet emellan de båda känslorna utgör dygdens högsta kulminationspunkt; men intill det sista förblifva de af *skiljaktig* natur; de verka tillsammans inom själen; om de än kunna föra till samma resultater, ega vi ett särskildt medvetande af hvardera, och vi röna en tvåfaldig tillfredsställelse vid begäendet af en och samma handling. M:r Darwin citerar gillande följande ord af Kant: — „Pligt! Underbara tanke; du, som verkar, icke medelst ömma insinuationer eller smicker eller någon sorts hotelser, utan endast genom att inför själen framhålla din nakna lag, sålunda alltid aftvingande henne vörndnad, om ej alltid lydriad; framför dig förstummas alla begär, huru uppstudsiga de än i hemlighet kunna vara“. Emellertid bildar den af M:r Darwin beskrifna känslan raka motsatsen till den ofvananfönda. Hans moraliska instinkt verkar endast medelst insinuation och missbelåtenhetens hotelser; den handlar icke såsom en naken lag, utan fastmer

som en lag, inbäddad i den mest hoptrasslade massa utaf omständigheter, erfarenheter och ärfda tendenser. Han har skildrat ett högt utbildadt begär, i stället för en högtstående, själfständig myndighet. Det förra är tänkbart hos djuren, af den sednare finnes icke ett spår ibland dem.

II.

(Times d. 8 April 1871.)

Vi hafva följt M:r Darwin, under det han sålunda i spetsen för sitt argument ställer skillnaden emellan människan och de oskäligen djuren, med hänseende till deras moraliska och andliga förmögenheter. Han medger sjelf, att om det finnes ett så ofantligt svalg dem emellan, som allmänt och enligt förmenande med rätta antages, är det knappast möjligt att tänka sig, det några rent fysiska fakta skulle kunna bevisa människans utveckling ur desamma. Som M:r Froude i St. Andrew's universitet nyligen anmärkte, om äfven våra kroppar genom det naturliga urvalet kunnat uppnå den grad af fullkomlighet, som gör dem tjenliga för våra behof, förblifver ändå själen väsendtligen skiljaktig från dess kroppsliga hydda, och det förblifver alltså en lika stor hemlighet, på hvilket sätt denna andliga innebyggare inträdde i sin djuriska bo-

stad. Denna svårighet förökas till en oberäknelig grad, när vi taga hela M:r Darwins hypotes i betraktande. Att säga det han förfäktar människans sjelfutveckling ur en apa, vore att ställa hans påstående i en alldeles för gynnsam dager. Han påstår på samma gång, att apan genom en gradvis utbildning utvecklat sig ur den lägsta kända form af djuriskt, eller åtminstone vertebrerad lif. Människans utveckling ur apan är endast den sista länken i denna kedja. Att säga alltså, det M:r Darwin förfäktar människans utveckling ur apan, skulle gifva ett lika ofullständigt begrepp om hans teori, som om vi sade, att han förfäktar vår utveckling ur vilda folkstammar. Nämnde teori, fullständigt utförd, innebär ej mindre än detta: att människan, „skapelsens underverk och ära“, direkte härstammar från någon sorts zoofyt. M:r Darwin värdigas lemna oss utkastet till en fullständig stamtafla öfver människan. Hennes ursprunglige ättfader består synbarligen af en grupp utaf sjödjur, liknande larverna af ännu existerande ascidier. „En ascidia, torde vi behöfva upplysa, ty många af oss lefva i en så grof okunnighet af vårt eget kött och blod, är en overtebrerad, hermafroditisk, i sjön boende varelse, ständigt fästad vid något stöd. De likna näppeligen djur och bestå af en enkel, seg, läderartad säck, med tvenne små, framstående öppningar, och deras larver

äro ej olika grodynglet till skapnad. Det har nyligen blifvit upptäckt, att dessa larver äro beslägtade med de vertebrerade djuren medelst deras utvecklingsätt, deras nervsystems relativa ställning och en viss formbildning, i det närmaste lik *chorda dorsalis* hos de vertebrerade djuren“. Iakttagandet af denna aflägsna likhet anses ändtligen hafva uppenbarat sjelfva källan, hvarur ryggradsdjuren härleda sitt ursprung. „Vi skulle således“, fortfar M:r Darwin, „vara rättfärdigade i den tron, att det vid någon ytterst aflägsen tidpunkt existerade en djurgrupp i flera afseenden liknande våra nuvarande ascidier, hvilken delade sig i tvenne stora grenar, hvaraf den ena gick tillbaka i sin utveckling och frambragte nutidens ascidier, under det att den andra höjde sig till att blifva djurverldens krona, genom framalstrandet af de vertebrerade djuren“. „Dessa djur“ gåfvo troligtvis i främsta rummet upphof „åt en grupp fiskar liknande lancettfiskarne; ur dessa „måste ganoiderna hafva utvecklats sig“. Från en dylik fisk skulle blott ett litet steg „föra oss till amfierna“. Olyckligtvis „kan ingen nu för tiden säga genom hvilket slägtregister“ däggdjuren, fåglarne och reptilierna härstammade från amfierna och fiskarne. Men dessa små luckor utgöra ingen svårighet för M:r Darwin. En gång inkommen bland däggdjurens klass, är det icke svårt att tänka sig de steg, som förde till pyss-

lingen (den s. k. halfapan), och sedan är det icke något särdeles stort mellanrum, som skiljer dessa från apslägtet (simiaderna). Dessa utgrenade sig sedan uti tvenne stora stammar, den nya världens och den gamla världens apor, och från det sednare, „under någon långt aflägsen tidpunkt“, härstammade människan.

„Vi hafva sålunda“, slutar M:r Darwin, „åt människan gifvit ett slägtregister af ofantlig längd, men ej, torde man säga, af ädel beskaffenhet“. Ja, i sanning, en ofantlig längd! Och hvad dess adelskap angår, tycks detsamma gå baklänges, enligt det kinesiska systemet, hvarefter personer, som utmärkt sig, icke adla sina barn, utan sina förfäder. Och vi be våra läsare synnerligen fästa uppmärksamhet på, hvad detta slägtregister innebär med hänseende till den menckliga sjä-lens högre förmögenheter. M:r Darwin tillåter intet afbrott i kedjan; följaktligen, om han bevisat något, så har han bevisat, att skillnaden emellan människans själ och ascidians kännin-gar „säkert är en grad-, ej en artskillnad“. Det finnes således intet i en Newtons hjerna, som ej uti ett outveckladt tillstånd existerar i den „sega, läderartade säcken“, hvaraf detder „invertebre-rade, tveköniga, hafsdjuret består“. Vi tro att det allmänt måste erkännas, att M:r Darwin här framställt den bästa vederläggning af sin teori, i det han sålunda fört den inom det löjliga ge-

bit. Vi skulle i alla fall råda honom, om han önskar bestyrka sin hypotes, att börja experimentera på någon högre ascidia-art och försöka om han ej, genom ett tåligt urval, skulle kunna förmå någon af dem att dela sig itu och öfvergifva sitt permanenta stöd, för att föra ett kringströfvande lif uti oceanen. Men om en sådan varelse eger några känslor alls — och enligt nämnde hypotes borde den ju ha några rudimentära förnimmelser — så skulle den, enligt vår tanke, bibehålla en förkärlek, lika enkel och seg som dess egen läderartade säck, för det ställe, der den kunde „hvila ut och vara tacksam“. Uti sitt „Symposium“ framkastar Plato den idén, att män och qvinnor ursprungligen varit förenade och gått omkring med fyra armar och fyra ben, men att gudarne, för deras synders skull, klufvit dem itu; och om de ej aktade sig, skulle de ytterligare klyfvas och sändas omkring i fjerdedelar, hoppande på hvar sitt ben, eller svängande i kretsar, som det hemlighetsfulla, mångdubbla benet, hvilket möter våra förskräckta blickar, der skatter blifvit nergräfdas. Alltså tyckes ett frö till den Darwinska teorien redan ha befunnits hos Plato.

Det är omöjligt att bibehålla vårt allvar, när vi betrakta en sådan dröm. Men vändom oss till M:r Darwins undersökning af den fysiska basen, hvarpå hans slutsatser grundats, hvil-

ken förefaller oss föga mera tillfredsställande än hans granskning af dess andliga och moraliska förhållanden. Han hopar blott en mängd exempel på likheten emellan den menskliga och den djuriska kroppsbyggnaden. Han betonar deras fallenhet för samma sjukdomar, samma parasitväxter, öfverensstämmelsen mellan deras embryoner, deras skeletter och isynnerhet tillvaron af många rudimenter, föreställande organer, hvilka finnas hos andra arter, samt dylika rudimenters tendens att stundom utbilda sig till fullständigare former utaf dylika organer. M:r Darwin lem- nar teckningen på en hunds och en människas foster, men den slutsats han härleder från deras allmänna likhet är helt och hållet ovärdig en filosof. Vi kunna knappt tvifla på, att ju hans läsare skola frapperas af den ögonskenliga olikheten, såväl som den ögonskenliga öfverensstämmelsen dem emellan. Men att en naturforskare skulle vädja till dylika ytliga likheter, är det samma som om astronomen skulle vädja till folkets förnimmelser med hänseende till himlakropparnes gång. Det är hans synnerliga värf att forska under ytan, och en sådan forskning är i detta fall ytterst maktpåliggande. Vi veta genom erfarenheten, att dessa foster utveckla sig till helt olika former, hvaraf vi ej kunna annat än draga den slutsatsen, att det måste i deras ursprungliga elementer finnas någon radikal skillnad, som

ej är synlig för ett vanligt öga. Det borde vara vetenskapens värf att uppenbara denna skillnad, icke att uppbygga teorier på dess blott synbara omfång. Men Darwin påstår, att denna „homologa kroppsbyggnad hos medlemmarne af samma klass är begriplig, såsnart vi antaga deras uppkomst från en och samme stamfader, och deras sednare tillämpning på skiljaktiga förhållanden. Ur någon annan synpunkt betraktad, skulle likheten emellan människans och apans hand, hästens fot, skälhundens labbar och läderlappens vingar m. m. vara alldeles oförklarlig“. Vi kunna icke inse oförklarligheten häraf. Hvarför skulle det vara så orimligt antaga, att de allesammans bildats i enlighet med någon allmän plan? Häremot invänder M:r Darwin endast, att „detta icke är någon vetenskaplig förklaring“. Men härmed är icke frågan besvarad. Om M:r Darwin utgår från den preliminärt antagna satsen, att hvarje faktum i naturen skall på ett vetenskapligt sätt kunna förklaras, med andra ord, att inga andra orsaker eller krafter än de naturliga någonsin verkat, så måste han, i följd deraf, förkasta alla andra orsaker. Men denna preliminärt antagna sats är just den punkt, som skall bevisas. Grundar man sitt argument derpå, så förutsätter man med detsamma hela läran om den gradvisa utvecklingen. Ifrågavarande sats är vetenskaplig eller icke vetenskaplig, i

den mån hon är sann eller icke sann. Den enda vetenskapliga frågan härvidlag är den, huruvida det är faktiskt, att arterna genom omständigheternas makt utvecklats ur andra arter, och människan ur apan. Det är visst icke något vetenskapligt argument att blott antaga, det så måste varit fallet. Förer granskningen af naturens olika former oss tillbaka till en mängd skiljaktiga utgångspunkter? Detta är den fråga, som skall afgöras. Så framt han icke anser verlden vara evig, måste M:r Darwin erkänna en enda utgångspunkt, och det är icke mera väsendtligen ovetenskapligt att vidkännas ett dussin olika utgångspunkter, än att vidkännas blott en enda.

Men sanningen är, att M:r Darwins argument uti hvarenda punkt supplementeras af denna orimliga förutsättning. Det yttersta han förmått bevisa, såväl i sitt nyss utgifna, som i sitt föregående verk, är icke hvad som har varit, utan hvad som kunde ha varit, och han förvandlar "må" till "måste" genom blotta kraften af den alltid närvarande förutsättningen, att alla naturens former utvecklats ur andra former. Enligt vår tanke, ligger det något i sjelfva hans sätt att uttrycka sig i denna bok, hvaraf vi ofvån anfört ett par exempel, som bär en helt och hållet ovetenskaplig prägel. Den rätta vetenskapliga modus är indikativen. Vetenskapen

säger oss hvad som har varit, hvad som är och hvad som skall blifva. Men M:r Darwins argument är ett beständigt konjugerande af modus konjunktivus. Det varierar emellan „må hafva varit“ och „skulle hafva varit“, tills det med ett plötsligt språng kommer till „måste hafva varit“. Det finnes ett högst märkvärdigt exempel på denna hypothetiska argumentationsform i det kapitel, der han tillämpar det sexuela urvalets princip på människans utveckling. Verkan af denna princip vore naturligtvis omöjlig, såframt icke könens förening reglerades af ett särskildt val. Men nu medger Darwin, förlitande sig på Sir John Lubbocks och andras auktoritet, att “det tyckes vara säkert, att vanan att ingå äktenskap småningom utvecklats sig, samt att ett nästan godtyckligt umgänge en gång varit rådande på jorden“. Och hur möter han denna svårighet, som för honom eger hela giltigheten af ett fullt bekräftadt faktum? „Icke destomindre“, fortsätter han, “enligt analogien med de lägre djuren, isynnerhet med dem, hvilka stå människan närmast i serien, *kan jag icke tro, att denna vana varit rådande under en mycket långt aflägsen tidpunkt, då människan knappast uppnått sin nuvarande rang i den zoologiska skalan*“. Hvilket vetenskapligt värde eger en sådan blott och bar „tro“ angående de okända vanorna af en okänd varelse under en okänd tidrymd? Hvad skulle M:r Dar-

win sjelf tänka om en motståndare, som affärdade några af honom framställda kinkiga fakta med det enkla påståendet: „jag kan icke annat än tro att andra fakta existera, ehuru jag icke eger någon säker kännedom derom, som skulle förändra saken“. Det enda skälet M:r Darwin har för sin „tro“ är, att „menniskan säkert härstammar från någon ap-lik varelse“, samt att några apor bruka lefva i engifte, andra i månggifte, andra återigen i ett blandadt umgänge. Olyckligtvis är denna säkerhet endast grundad på en hypotes, och den särskilda apan är okänd. Vi äro ur stånd att inse värdet af alla dessa komplicerade gissningar. De framställa ett slags Ptolemeisk skapelsetheori, hopande den ena förutsättningen på den andra, mångdubblande verksamhetens cykler, allteftersom hvarje förutsättning behöfver supplementeras. Det är ett ibland de mest slående exempel, som ännu blifvit framställda, utaf „Fantasiens bruk inom vetenskapen“, hvarom professor Tyndall ordade med en så föga vetenskaplig entusiasm förliden höst. Darwins fantasi är outtömlig, och denna förmåga bidrager i rikt mått till den tjusningskraft, som hans rent filosofiska skrifter utöfva; men han tvekar icke, i enlighet med professor Tyndalls råd, att låta densamma intaga vetenskapens ställe, när vetenskapens medel och metoder ej räcka till.

Det är icke allenast våra egna intryck, vi behöfva åberopa, när vi påstå, att Mr Darwin icke lyckats faktiskt bevisa, att någon bestämd art någonsin utvecklats sig ur någon annan bestämd art. Professor Huxley, en varm anhängare af utvecklingsteorien, yttrar i en följd af afhandlingar, som han förlidet år ånyo utgifvit, följande märkliga ord:

„Efter ett moget öfvervägande och visst icke af någon obenägenhet för Mr Darwins åsigt är det vår vissa öfvertygelse, att, som saken nu står, det icke blifvit bestämdt bevisadt, att någon grupp af djur, egande alla de kännetecken, hvilka göra den till en art, någonsin uppkommit genom ett vare sig konstladt eller naturligt urval. Grupper, som ega artens morfologiska karakter, eller verkligen åtskilda, permanenta racer, hafva mångfaldiga gånger sålunda uppkommit; men det finnes för närvarande intet bestämdt bevis för, att någon djurgrupp genom variation eller särskildt urval gifvit upphof åt en annan grupp, som blott i minsta mått varit ofruktbar med den förra. Mr Darwin har sig denna svaga punkt väl bekant, och han framdrager en mängd sinnrika och vigtiga argumenter i afsigt att minska invändningens kraft. Vi erkänna dessa argumenters fulla värde, ja, vi våga tillochmed uttrycka den tro, att experiment, verkställda af någon

skicklig fysiolog, skulle enligt all sannolikhet uppnå det önskade målet och inom jmförelsevis få år ur en gemensam stam frambringa sinsemellan mer eller mindre ofruktbara racer; men det oaktadt, såsom saken nu står, kan denna lilla „spricka uti lutan“*) hvarken fördöljas eller förbises“.

Det förefaller oss emellertid, som vore denna „lilla spricka [uti lutan“ mer än tillräcklig att skämma bort musiken. Har M:r Darwin endast visat, att vissa arttyper ega en fortfarande tendens att till formen närma sig hvarandra, så har han tvifvelsutän ådagalagt ett märkligt faktum inom naturhistorien, men han har icke kommit till något afgörande resultat, hvarigenom deras slutliga öfverensstämmande bevisas. Det naturliga urvalets lag må, så vidt vi veta, vara en lag, som afser oinskränkt variation och ömsesidigt närmande inom vissa gränser, och intet kunde rättfärdiga vår tro på ett motsatt förhållande, utom det väl bestyrkta faktum, att dylika gränser i sjelfva verket aldrig öfverskridits. Såsom saken nu står, har, enligt en sådan auktoritet som professor Huxleys egen utsägo, det aldrig blifvit genom något bestämdt bevis ådagalagdt, att gränserna emellan sanna och väl

*) „It is the little rift within the lute,
That by and by will make the music mute“.

Tennyson.

åtskilda arter sålunda öfverträds. Detta innebär ett erkännande, att deras åsigter, hvilka förfäta arternas sjelfständighet, öfverensstämma med våra faktiska kunskapers nuvarande ståndpunkt, under det att deras åsigter, hvilka yrka på utvecklingsläran, i en väsendtlig punkt äro utan erfarenhetens stöd.

Med en sådan total bristfällighet i sitt argument är det högst förvånande, att en vetenskapsman som M:r Darwin skall kunna säga, såsom ofvan anförts, att människan „säkerligen“ härstammar från en apa, och vi kunna endast tillskrifva det en radikal missuppfattning af approximationsargumentets kraft. Det tyckes med tyst öfverenskommelse å alla håll vara antaget, att den blotta approximationen, endast den kan föras tillräckligt långt, i och för sig sjelf förutsätter ett slutligt öfverensstämmande (coincidence). Detta är en fullkomlig missuppfattning, och intilldess vi lärt oss bättre förstå vilkoren för denna argumentsföljd, måste en del af den nyare tidens intressantaste forskningar förblifva i en ganska otillfredsställande ställning. Betydenheten af en iakttagen approximation beror helt och hållet af dess sätt och de omständigheter, hvarunder den verkställes. Newton var den förste, som använde argumentet med vetenskaplig noggrannhet, och den framgång, hvarmed det sedan hans tid beagnats, har bragt de matematiska vetenskaperna

till deras nuvarande fullkomlighet. Men i hans första „Lemma“, som utgör grundvalen för allt annat, nedlägger han en regel, som den nyare tidens filosofer helt och hållet förbise. De kvantiteter, säger han, öfverensstämma slutligen, hvilka kunna bevisas närma sig hvarandra obestämdt, *inom en begränsad tid*. I geometrien gifves det linier, hvilka ständigt närma sig hvarandra, men aldrig mötas, och det finnes förfaringssätt inom aritmetiken, hvarmedelst man i oändlighet kan närma sig en begränsad kvantitet, men dock aldrig nå densamma. Iakttagelsen är i sjelfva verket lika gammal som sofismen om Achilles och sköldpaddan, hvilkens felaktighet härrör från en falsk förutsättning angående Achilles' sätt att närma sig sköldpaddan. Diogenes' lösning är den enda sanna, och den är liktydig med Newtons bestämning, *solvitur ambulando*. Vi veta som ett bestämdt faktum, att Achilles inom en gifven tid skall ha gått förbi sköldpaddan. Och detta är just den förklaring, som M:r Darwin icke förmår använda på de fall af approximation emellan arter, som af honom anföras. Om han kunde säga i något enda fall, „*solvitur ambulando*“, „här ha vi ett exempel på, att en särskild art öfvergått till en annan“, då skulle vi ega ett praktiskt bevis för, att det slags närmande sinsemellan, som han framhåller, just är af det slag, som slutar med sammansmältning. Men

detta är, såsom ofvan ådagalagts, precis hvad han icke gjort. Det är i sanning icke litet besynnerligt, att den *begränsade tiden*, som Newton fordrar, just är det vilkor, som eftertryckligast förkastas af Darwin och hans följeslagare. De angifva alls icke någon gräns för den ofantliga tidrymd, som deras process fordrar. Uti sin „Arternas uppkomst“ nämner M:r Darwin sex millioner år såsom en blott tillfällig post i den stora räkningen. Men vi skulle icke fästa något afseende på en eller två millioner, eller ens en eller två milliarder, om de blott förde oss till något bestämdt belopp. Uti andra fysiska vetenskaper anses tiden vara ett väsendtligt element inom naturens verkningar. När läkaren lemnar beskrifningen öfver en sjukdom, är han angelägen att noggrannt bestämma den tidrymd, som dess olika faser upptagit. Men när man för M:r Darwin framhåller den oändligt aflägsna och osäkra naturen af de verkningskrafter, hvarpå han bygger, går han alltid tillbaka till „hvad som hade kunnat vara“ under de obegränsade tidrymdernas längd. Ett sådant sätt att rasonera är, minst sagdt, utan allt vetenskapligt värde. Det är omöjligt bestämma hvad som hade eller icke hade kunnat tima under perioder, så ofantligt långa, att vi icke kunna ha någon erfarenhet derom. Så vidt vi veta, kunde arternas lifskraft hafva slitit ut sig under tidsåldrarnes längd,

eller de hade kunnat antaga nya former, i enlighet med någon lag för den cykliska förändringen. Att kalla dylika obegränsade verkningsskrafter till hjälp, är blott att skyla sin egen okunnighet. Det kan till och med sättas i fråga, huruvida det påståendet, att någon naturprocess behöfver en oändlig tidslängd för att gå i fullbordan, icke helt enkelt är ett mera inveckladt sätt att säga, det, så långt vi veta, densamma aldrig går i fullbordan. Detta är i alla fall dess praktiska resultat, hvad alla lifvets fordringar angår. Om, såsom tillochmed de ifrigaste förkämparne för utvecklingsteorien tyckas erkänna, arterna äro så permanent fixerade, att milliontals år skulle erfordras för att förvandla dem, så följder deraf att de, hvad alla menckliga behof angår, kunna anses vara af permanent sjelfständig natur. Tillochmed för Methusalah hade kännedomen om en så förlängd process icke varit till någon praktisk nytta.

Dylika spekulationer påminna oss ofrivilligt om den famösa historien, som korporal Trim förgäfvess bjöd till att berätta för onkel Toby. „Det var en gång en konung i Böhmen“, sade Trim, „men under hvilkens regering, om icke under hans egen, derom kan jag omöjligt underätta ers nåd“ *). Onkel Toby var mera beskedlig än vi, från en vetenskaplig ståndpunkt, kunna

*) Se Sterne's „Sentimental Journey“.

vara. Men vi anbefalla det nådiga tillstånd han lemnade korporalen, såsom ett högst passande motto för alla sådana spekulationer. „Bry er icke om årtalet alls, Trim“, sade min onkel Toby. I nästan liknande ordalag säger M:r Darwin: „Det var en gång en apa“; derom är han fullt säker, och han upprepar mångfaldiga gånger denna försäkran. „Det var en gång en apa, men under hvilket tidevarf, eller i hvilket land, utom i sitt eget, derom kan jag omöjligt underrätta mina läsare“. Men om man satte hårdt åt honom, skulle han troligtvis åter följa Trims exempel och säga oss, att det måtte varit ungefär vid den tid, då de geologiska „jättarne upphörde att hafva någon afkomma“. Utgående från nyssnämnda, temligen sväfvande förutsättning fortfar M:r Darwin att spekulera öfver människans utvecklingssätt, utan att kunna anföra det minsta bevis för, att fakta öfverensstämma med hans hypotes. Historien, om än så sinnrik, är dock från början till slut ett inbillningens verk. Det berättas hurusom, så snart någon medlem af de urgamla djurformerna, vare sig genom någon förändring i dess sätt att skaffa sig föda, eller förändrade vilkor i dess fosterbygd, kommit att lefva mindre på träden och mera på marken, dess sätt att flytta sig skulle hafva modifierats, „och den skulle följaktligen blifvit antingen mera bestämdt fyrbenig eller tvåbenig“. Vidare, om

det är en fördel för människan att ha fria händer och armar, kan M:r Darwin „icke inse något skäl, hvarför det icke skulle varit“ fördelaktigt för människornas stamfäder att antaga en mera upprättstående ställning. Läsaren ser nog, att vi åter konjugera modus konjunktivus, och så går det allt igenom till sista slutet. M:r Darwin tyckes ej en gång kunna uppgöra i sitt eget sinne, hvart han skulle förlägga skådeplatsen för sin roman. Å ena sidan tyckas några ludna djur hafva benägenhet att minska på sin ludna beklädnad, när de äro utsatta för ett varmt klimat; å andra sidan lefva apor i varma klimat, men föredraga att behålla sitt ludna skinn. När man framhåller argumentet, att människans föregifna stamfäder måtte varit utsatta för stora faror, enär de troligtvis voro mycket hjälplösa och försvarslösa, anser Darwin att de „skulle hafva varit“ skyddade för någon särskild fara, „om de bebott någon varm kontinent eller någon stor ö“. Å andra sidan utgör „det faktum“, att våra förfäder tillhörde den Catarhinska apstammen, „ett tydligt bevis för att de lefde i den gamla världen, men icke i Australien, eller på någon utaf hafs-öarne, som vi kunna sluta utaf lagarne för den geografiska fördelningen“. Och så läsa vi åter, när en annan invändning tages i betraktande, att människan icke tycks ursprungligen hafva bebott någon hafs-ö. Vi befinna oss så-

ledes i lika stort bryderi angående denna ur-
 apas ursprungliga hemvist, som Trim, när det
 var fråga om Böhmens maritima förmåner. Se-
 dan allt blifvit sagdt och uttänkt, „måste ändå
 ett oförklaradt residuum af förändringar, *möj-
 ligtvis ett stort sådant*, öfverlemnas åt den an-
 tagna, likformiga verkan af de der okända krafter-
 na, hvilka stundom åstadkomma skarpa och starkt
 markerade afvikelser uti våra husdjurs former
 och struktur“. Kan detta kallas vetenskapligt?
 Kan ett vittnesbörd af dylik beskaffenhet berät-
 tiga en vetenskapsman af yrke till det påståen-
 det, att „menniskan säkert härstammar från nå-
 gon ap-lik varelse?“

Kort sagdt, om M:r Darwins hypothes i dess
allmännare tillämpning icke finner något stöd alls
 uti iakttagna fakta, saknar den ändå mera något
 sådant stöd i sin tillämpning på menniskan.
 M:r Darwin erkänner sjelf tvenne ting: först,
 att skillnaden emellan den högsta apan och den
 lägste vilden är ofantligt stor; för det andra,
 „att denna stora lucka i den organiska kedjan
 icke kan af någon utgången eller lefvande djur-
 art igenfyllas“, eller, såsom han längre fram ut-
 trycker sig, att „de länkar, som förena men-
 niskan med någon lägre form, hittills icke blif-
 vit upptäckta“. Ingen apa har upptäckts, som
 på något vis kan jämföras med menniskan;

inga vildar, om än så lågt stående, kunna anses stå på samma ståndpunkt som aporna.

Om M:r Darwins hypotes vore sann, är det knappt tänkbart, att icke något bevis skulle kunna anföras för tillvaron utaf ap-lika varelser, hvilka äro nära beslägtade med människorna och visa tendens till en ytterligare utveckling. Å andra sidan ega vi minst fyra tusen års ojäfaktiga och af historien upptecknad erfarenhet, under hvilken tid många människoracer varit underkastade de mest olika och för den ytterligare utvecklingen af deras förmågor mest gynnsamma inflytanden. Efter denna långa tids förlopp har människan förblifvit lika bestämdt människa som förut, under det att alla af henne kända djur hafva likaledes bibehållit sina specifika kännetecken. Det är mer än tvifvelaktigt, huruvida hennes förmögenheter i någon mån förbättrats. Hon har förvärfvat kunskaper; tankens och handlingens redskap hafva mångfaldigats, och derigenom har hennes makt i hög grad tilltagit. Men det torde kanske finnas skäl att med Plato antaga, att dessa otaliga hjälpmedel i sjelfva verket försvagat hennes naturliga kropps- och själskrafter. Det står i alla fall i en skärande motsats till den Darwin-ska theorien om en ständigt fortfarande utveckling, när vi se att de tidigast kända exempel på människans väsendtligaste egenskaper visa en grad af fullkomlighet, som aldrig sedan öfver-

träffats. Ingen poesi öfverträffar Homers; aldrig har den religiösa känslan visat sig mera sublim än i första Mose bok; ingen konst har uppnått en högre fullkomlighet än den grekiska; inga menckliga former äro skönare än de, hvilka Greklands bildhuggare förvarat åt oss. Historien innebär en fortfarande vederläggning af den teorien, att förmögenheter, som icke varit till, småningom framkallas till lif genom omständigheternas makt. De tyckas tvertom utgå fullt utbildade ur menniskans hjerna och utarbete sin egen inneboende kraft, för att modifiera omständigheterna. Den ena racen efter den andra synes på skådeplatsen: den Egyptiska, den Judiska, den Grekiska, den Romerska, den Germaniska, hvar och en med någon särskild begåfning, verkande, så att säga, i deras blod med outtömlig kraft. Denna begåfning användes på olika vis, och dess former mångfaldigas; men den tyckes snarare förlora än vinna uti rikhaltighet och styrka genom tidens och erfarenhetens gång. Lifvets sanna problem ligger i den hemlighetsfulla fruktbarhet, på en gång så stadigvarande och så föränderlig, hvarigenom samma natur ständigt reproduceras, under det att tid efter annan frön till ny energi tyckas derigenom utvecklas. Lösningen af detta problem måste sökas, icke i M:r Darwins bekväma sätt att iakttaga blott ytliga likheter, utan i det långt svå-

rare värfvet att intränga uti dolda skiljaktigheter. Det är ett problem, som endast skall lösas, om det ens kan lösas, icke genom romantiska fantasier öfver människan och naturhistorien, utan genom de noggrannaste undersökningar, såväl med mikroskopet som i laboratoriet.

Önskligt vore det, om vi kunde anse dessa spekulationer vara lika oskadliga, som de äro opraktiska och ovetenskapliga; men det är allt för sannolikt, att, om de ej hämmas, skola de utöfva ett ganska menligt inflytande. Vi vilja icke här vidröra deras förhållande till religionen, ehuru det är svårt att inse, huru man, i enlighet med den Darwinska hypotesen, skulle kunna tillskrifva människan någon annan odödlighet eller någon annan andlig existens än den, som de oskäligen djuren åtnjuta. Men, utan afseende på dessa betänkligheter, om de af honom framställda åsigterna öfver det moraliska medvetandets natur blefve allmänt antagna, lider det väl intet tvifvel, att sedligheten skulle förlora alla elementerna till en varaktig auktoritet, och att de „evigt fasta rånmärken“, kring hvilka de menskligen lidelsernas stormar nu bryta sig, skulle upphöra att utöfva sin lugnande och hämmande inflytelse. Mr Darwin är angelägen om att nämna, „att han icke vill påstå, det hvarje socialt djur, i fall dess intellektuella och sociala förmögenheter skulle blifva lika verksamma och rikt utbildade

som människans, äfven skulle erhålla precis samma moraliska medvetande som vårt“. Om detta är förhållandet, hvarför skulle då vårt nuvarande moraliska medvetande anses såsom ett permanent rättesnöre? „Om, till exempel“, säger M:r Darwin (för att taga ett extremt fall), människorna uppföddes under precis samma vilkor som bien, är det knappt något tvifvel underkastadt, att ju våra ogifta qvinnor skulle, liksom arbetsbina, anse det för en helig pligt att döda sina bröder, och mödrar skulle bjuda till att döda sina fruktbara döttrar, *och ingen skulle tänka på att hindra det*“. Hvad är detta annat än att gifva alla den moraliska förbindelsens skrankor till pris åt „lifsförhållandenas“ godtycklighet? Människorna hafva olyckligtvis förmågan att handla, icke blott i enlighet med deras yttersta, sociala intresse, utan i enlighet med den föreställning, som de göra sig af detsamma; och skulle den läran någonsin göra sig gällande, att rätt och orätt endast bestå uti eftersträfvandet eller försummelsen af detta yttersta (*ultimate*) intresse, då skulle samvetet upphöra att lägga sitt band på de vildaste, eller, som M:r Darwins egna ord gifva oss anledning tillfoga, de mest mordiska revolutioner. Under en tid, då hvarje konstgjord auktoritetsprincip tyckes vara undergräfd, hafva vi ingen annan borgen för lifvets ordning och frid, än den eviga myndig-

heten, som utöfvas endast af de elementära pligtprinciper, hvilka äro oberoende af alla tider och alla omständigheter. Man har allt skäl för den fruktan, att en ytlig filosofi, vidare eggad af en oförnuftig religion, ej litet bidragit till att försvaga dessa principers makt i Frankrike, och att detta utgör, i alla händelser, ett väldigt element uti det franska samhällets desorganisation. Den mannen ådrager sig ett tungt ansvar, som med den myndighet, hvilken ett välförtjent rykte förlänar, under en sådan tid framhäfver de alltupplösande spekulationer, som innehållas i denna bok. Han borde vara i stånd att bestyrka dem med de mest ovedersägliga faktiska bevisningsgrunder. Men att framställa dem på ett så ofullständigt vittnesbörd, så flyktiga forskning, sådana på blotta hypotheser grundade argumenter, är mer än ovetenskapligt — det är hänsynslöst.

(Times d. 12 April 1871.)

Darwinismen och Astronomien.

Till Redaktionen af Times.

Sir! Till de många grundliga argument, som framställas i eder sista förträffliga och särdeles kärkomna anmälan af Mr Charles Darwins nyss utkomna verk, skulle jag gerna vilja tillfoga en

enda anmärkning. Enligt M:r Darwins teori skulle vi nödsakas tro, att djurlifvet på detta jordklot redan fanns till vid en tidpunkt, då, enligt en teori, som har långt mera sannolikhet för sig än hans, jorden och alla planeterna, äfvensom solen, utgjorde blott en enda, vidt utbredd nebulosa. Astronomerna hafva verkligen några *data*, hvarpå de kunna grunda denna sin teori, enär bestämdt markerade förändringar uti flera nebulosors formbildning under det historiska tidehvarfvet finnas antecknade, under det att alla de förändringar, som M:r Darwin varit i stånd att utpeka hos arterna, och synnerligast hos människan, inom samma tidrymd, antingen äro noll, eller ega en ytterst nebulös prägel.

Högaktningsfullt

Astronomicus.

Pris: 25 öre.

www.books2ebooks.eu